

2000. október - **Beszélgetés Zétényi Zoltánnal**

Azon kevés szerencsések közé tartozik, aki elmondhatja magáról, hogy bebarangolta a fél világot. Jelenleg újságíróként dolgozik, eredetileg erdőmérnök és pszichológus. Járt már Mexikóban, Dél-Afrikában, Vietnámban, Thaiföldön, Kínában, és itt még a sornak nincs vége. Képeit nézegetve megismerhetjük és élvezhetjük ezeket a - tőlünk annyira különböző - kultúráknak mindennapjait.

– Hogy készülsz fel egy útra?

– Ezeket az utakat mindig nagyon alaposan megszervezem, felveszem a kapcsolatot a magyar külképviseletekkel. Ha van magyar ismerősöm aki az illető országban él, őt is megkeresem, hogy ne csak a műemlékeket nézzem meg, hanem az ott élő embereknek a hétköznapijaiba is bepillanthassak. Annyiban teszem ezeket az utakat „hivatalossá”, hogy mindig csinállok interjúkat ottani diplomatákkal, az ott élő magyarokkal, akiket kifaggatok Magyarország és az illető ország közötti politikai-gazdasági kapcsolatokról. Természetesen ezeket a cikkeket a fotóimmal illusztrálom. Egy utazás alkalmával kb. 30 tekerics filmet fotózok el.

– Mennyi időt szoktál egy országban eltölteni?

– Teljesen változó, egy hetet vagy akár egy hónapot. Minden a pénztől és az időtől függ.

– Hogy döntöd el, hogy hova utazol? Vannak olyan kedvenc helyek, ahova visszajársz, vagy ehhez túl sok a felfedeznivaló?

- A Távol-Keletre visszajárok. Voltam Szingapúrban, aminek a nagy részét kínaiak lakják, de sok az indiai és a maláj is. Aztán jártam Hongkongban is, éppen a Kínához való visszatérésük (ők így mondják) utáni napokban. A nagy Kínában is voltam, Pekingben és környékén, nem beszélve Vietnámról. A Távol-Kelethez megmagyarázhatatlanul vonzódok, talán a nehezen megismerhetősége és a titokzatossága miatt. Különös az a kommunikációs szakadék, ami a keleti nyelvek, illetve írásjelek és az európai kultúra között van.

- Hogy tudod külföldön ezeket a kommunikációs problémákat megoldani?

– Ahol van angolul tudó közvetítő, ott nincs gond, de például Pekingben csak a legnagyobb utcák neve volt angolul kiírva. A térkép alapján nem tudtunk eligazodni, így körbe körbe jártunk a szálloda körül, míg végül egészen besötétedett. Akkor még nem tudtuk, milyen a közbiztonság, aztán mikor már kezdtük feladni, bementünk egy másik szállodába, ahol szerencsére tudtak angolul, így kiderült, hogy csak pár száz méterre vagyunk a saját szállónktól. Itt az utca embere nem beszél angolul, szemben Szingapúrral, ahol az angol a közvetítő nyelv a nemzeti közösségek között. Szingapúrban a kínaiak a saját identitásukat megőrzendő, kiírják transzparenszekre, hogy a mandarin nem csak egy nyelv, hanem egy kultúra is.

– Ha már a különböző kultúrákról beszélünk, mesélj arról az indiai ünnepről, amiről nagyon egzotikus hangulatú képeket is készítettél!

- A Deepavali, a fény ünnepe a mi tavasz-ünnepünkhöz hasonlítható, hónapokon keresztül böjttel készülnek rá, csak szigorúan előírt vegetáriánus étrenden élnek azok, akik részt akarnak venni a tűzön járáson. Ilyenkor a félmeztelenre vetkőzött férfiak hosszú sorokban állnak a templom előtt, ahonnan elterelik a forgalmat. Körülbelül déltájban meggyújtják az előző nap odahordott fahasábokat. Ekkor már örületes tömeg van. A nők, akiknek még a lábuk is fel van

ékszerezve, külön karzaton ülnek. Amikor a máglya elégett, pálmalevelekkel elsimítják a megmaradt parazsat és az első ember virágfüzérrel a nyakán nekivág, gyakorlatilag átfut a parázson. Üdvívalgással kísérik a társai, akik ebben a szertartásban részt vesznek. Előtte - hogy a rossz szellemeket kiűzzék belőlük - megkorbácsolják őket, ami inkább jelképes, mint véres. Egyébként jómagam is kipróbáltam a tűzön járást, de Magyarországon. Az ünnep alatt meghívott minket egy indiai család vacsorára, mi kaptunk evőeszközt, tányért, ők viszont kézzel ettek, zöld papírról, ami a ma már nem használatos levelet helyettesíti. A gyerekek a földön ülve esznek, és a nagyobbacska gyerekeket is kézzel etetik. Indiában nagyon furcsa benyomásokat szereztem, nagyon ellentétes világ. Egyrészt mérhetetlen gazdagság és csúcstechnológia, másrészt pedig döbbenetes szegénység és nyomor, rengeteg hajléktalan, lesóványodott, rongyokban járó ember.

– Indiában láttad a legsúlyosabb helyzetet ilyen szempontból?

– Igen. Nagyon nyomasztóan hat, hogy reggelente a járdán és a két úttestet elválasztó járdaszigeten végig fekszenek a hajléktalanok. A felüljárók vagy hidak alá hordott téglákból alakítanak ki maguknak lakást. Ugyanakkor csodálatra méltó a türelem, a nyugalom és kímélő érzékenység, ami a vallásukból, életükből ered, és amiről példát vehetnének az európai és észak-amerikai emberek.

– Mennyire tudtál betekintést nyerni a kasztrendszerbe?

– A kasztrendszer működik. India lakosságának kb. egyharmada nagyon gazdag, a másik harmad átlagosan él, a maradék nyomorog. Egy magyar ismerősöm Mauritius-szigetén ment férjhez egy indiai származású orvoshoz, de ez a házasság nem működött, mivel a férfi családja nem fogadta be az asszonyt. Olyannyira nem, hogy új feleséget kerestek a férjnek, mire a hölgy haza is költözött, a gyerekével együtt. Most megint együtt élnek, mivel a férfi visszahívta őket. Egyébként Mauritius egy lakatlan korall-sziget volt, amit először a franciák, majd utánuk az angolok vettek gyámság alá, most főleg indiaiak lakják.

- Mexikóban is jártál...

- Pueblában sokat kattintgattam a gépet: rengeteg szép katolikus templom van. A latin-amerikai népek nagyon vallásosak. Régi indián szertartás az alapja a „repülő emberek” mutatványának. Egy kb. 30 méter magas póznára másznak fel ezek a vállalkozó kedvű urak, derekukra kötve egy kötéllal, ahonnan szép lassan saját súlyuknál fogva fejjel lefelé lecsavarodnak, egészen a földre. Vasárnaponként Mexikóváros egyik hatalmas parkjába piknikeznek a munkáscsaládok, jó nagy szemetet hagyva maguk után. Az embereknek nagyon jellegzetesek a vonásaik, mivel indián leszármazottak. Láttam szomorú jeleneteket is, az egyik legforgalmasabb sugárúton, a közlekedési lámpa piros jelzésénél egy 6 év körüli kislány úgy próbált pénzhez jutni, hogy a megálló kocsik ablakait lemosta, lábujjhegyen állva, hiszen alig érte fel a szélvédőket. Sao Paulóban pedig lépten-nyomon drogos fiatalokba botlik az ember, szó szerint, hiszen a földön fekszenek.

- Máshol is láttál kábítószereseket?

- Indiában nem, Szingapúrban pedig már a repülőtéren egy óriási tábla fogadja az utasokat, miszerint a kábítószerrel való visszaélést és terjesztést halálbüntetéssel sújtják.

– Milyen pillanatokat kaptál el Dél-Afrikában?

– Dél-Afrikában egy tengerparti városnak, Durbannak a sétányán északabbról érkező feketék árulják a kézműipari portékáikat, dobokat, szobrokat, faragványokat. Ők addig ott élnek az utcán, míg nem sikerül minden magukkal hozott árut eladniuk. Ezek családi vállalkozások, sok a gyerek, ők is dolgoznak, például táncolnak a járókelőknek, az édesanyjuk pedig adja hozzá dobbal az

ütemet. Mexikóvároshoz hasonlóan sajnos itt is találkoztunk autók között kéregető gyerekekkel. Fokvárosban sétáltunk, amikor egy kedves ismeretlen megállt mellettünk és hazavitt, mondván, hogy ezen a környéken nem tanácsos este sétálni, mivel előszeretettel fosztják ki a csavargók az erre tévedt turistákat. Durbanban lefényképeztem egy babát, aki egy bolt előtt feküdt bepólyálva, az anyját nem láttuk...

– Vietnám...

– Amíg a délkelet-ázsiai kapitalista országokban rengeteg autó van, addig Saigonban csak elvétve látni. A motorosok viszont tízezrével hõmpölgnek az utakon, és zseniális módon soha nem karamboloznak.

A Saigon folyó egyik partján – ebben a rohamosan fejlődő városban – egymás után nőnek ki az irodaházak és felhõkarcolók, a másik oldalon pedig megint csak a nyomorult sorsú emberekkel találkoztunk. A hosszú nyugati befolyás nyomán a kereszténység is gyökeret vert, gyönyörű templomaik vannak. Az egész Kelet arról nevezetes, hogy az utcán zajlik az élet, ott dolgoznak, ott van a mûhelyük. Saigonban láttunk utcai pedikûröst, Dél-Afrikában, Johannesburgban és Indiában pedig utcán mûködõ fodrást sikerült lencsevégre kapni.

– Mennyire van „más” érzésed, amikor tölünk annyira idegen kultúrával találkozol?

– Én mindig igyekszem otthon érezni magam, és belemerülni az ottani életbe. Nem tartom a távolságot, mondván, én egy európai, civilizált keresztény vagyok.

– Mikor vettél elõször fényképezõgépet a kezébe?

– Gyerekkorom óta fotózom, nem tanultam szakmai alapossággal a fotózást, elõször egy Altissa Box gépem volt, aztán vettem egy Werramaticot, és 20 éve a Canonnál kötöttem ki. Az elsõ Canon gépem

egy FTB 1-es volt, aztán átálltam az AE1-esre. Két vázam van hozzá, a 28-as nagylátószögûtõl a 100-200-as zoomig van néhány objektívem, és most egy EOS 5-ös masinán tanulok fotózni, mert ez a gép annyi mindent tud, hogy ezt már tanulni kell. Utazásaim során általában két vázat szoktam magammal vinni, egy nagylátószögû objektívet, egy 35-75-ös és egy 100-200-as zoomot. Az egyik gépbe 400-as, a másikba 100-as vagy 200-as filmet teszek.

– Milyen sikereket könyvelhetél el?

- A rockzenével függ össze az, hogy én komolyan elkezdtem fotózni, 1980-85 között szociálpszichológiai kutatásokat folytattam a rockzene és az ifjúság kapcsolatáról. Ekkor végigfotóztam a koncerteket, amik közül sok újságokban is megjelent. Az elsõ komolyabb sikert a '89-es Diamond Awards-fesztivál pályázatán értem el. Henry Rollins-ról és punk bandájáról, a Rollins Bandról készítettem fotókat, és az egyik fotóm jelölt lett az elsõ díjra. Az együttes aztán a '94-ben megjelent lemezük borítójára fel is tette az egyik képemet. Lemezborítóra csináltam még fotókat a Pa-dõ-dõnek és a Beatricének is. Rockfotókból volt az elsõ kiállításom Miskolcon valamikor a '80-as években, és a PeCsa megnyitásakor is kiállították a képeimet. Az egyik pesti kiállítás a „kedvenc” témámról, a szerencsétlen sorsú emberekrõl szólt, idén pedig "Keleti istenek, keleti emberek" címmel a távol-keleti vallási hangulatot akartam érzékeltetni. **Lugosi Ágnes**